

**ieders
stem
telt.be**
14.10.2018

Recepten voor structurele armoedebestrijding vanuit kwetsbare mensen.

Limburgse lokale besturen aan zet!

**Gezamenlijke prioriteitennota
Lokale verkiezingen
14 oktober 2018**

Samenlevingsopbouw RIMO Limburg in samenwerking met

Acli Vlaanderen, AIF+, Arktos, Basiseducatie Limino, CAW Limburg, CMGJ/Uit de Marge, Fedactio, Federatie Wereldvrouwen, Huurderssyndicaat, Internationaal Comité, KVG Limburg, Limburgs Platform Vluchtelingen, LISS, Open Thuis Limburg, Stebo, TAO Limburg, Trefpunt Armoede, Universiteit voor het Maatschappelijk Belang, UTV, Vormingplus Limburg, Welzijnsschakels, Welzijnszorg

IEDERS STEM TELT!

MAATSCHAPPELIJK KWETSBARE GROEPEN MENGEN ZICH IN HET LOKALE VERKIEZINGSDEBAT

Zoeken naar een betaalbare en kwaliteitsvolle woning, dienstverlening die moeilijk bereikbaar is, de zoektocht naar werk, een ontoereikend inkomen, de schoolrekening, ... Mensen die het moeilijk hebben, liggen hier wakker van! Helaas beheersen sociale thema's zelden de verkiezingscampagnes.

'IEDERS STEM TELT' doet daar iets aan en geeft mensen in maatschappelijk kwetsbare posities een megafoon. Doelgroepen van Samenlevingsopbouw en partnerorganisaties mengen zich de komende maanden actief in het verkiezingsdebat. Zij schuiven beleidsprioriteiten naar voor die ze op de politieke agenda willen van de komende legislatuur. Ook lokale besturen hebben sleutels in handen voor verbeteringen in het dagelijkse leven van mensen en gezinnen die kampen met achterstelling en uitsluiting.

Vanuit ervaringskennis en dialoog

De afgelopen jaren gingen we het gesprek aan met kwetsbare mensen over het gevoerde sociaal beleid en de impact op hun leven. Ook met onze partners gaan we in dialoog over hoe lokale besturen kunnen bijdragen aan wat nodig is voor een menswaardig leven.

Lokale prioriteitennota's

De ideeën worden verzameld, gewikt, gewogen en gebundeld in een prioriteitennota op maat van de provincie of gemeente. Aan elke lokale politieke partij om te bepalen hoe onze beleidsaanbevelingen over sociale thema's in concrete engagementen vorm kunnen krijgen.

In dialoog met lokale politici

Vanaf 2018 gaat de campagne voluit! Overal in Vlaanderen gaan mensen uit de projecten van Samenlevingsopbouw en doelgroepen van partnerorganisaties in debat met lokale politici over de sociale beleidsprioriteiten die zij naar voor schuiven en de partijstandpunten daarover.

Online tool

Extra troef is een online tool waarmee elke Vlaming kan ervaren wat 'leven in armoede' betekent en wat de consequenties zijn van beleidskeuzes op diverse levensdomeinen. De tool bevat ook de partijstandpunten hierover. Ons doel is het brede publiek ertoe te bewegen om te stemmen, met aandacht voor sociale thema's.

Samen aan de slag met het beleid

Na 14 oktober 2018 begint het echte werk: samen met lokale beleidsmakers werken aan een structureel sociaal beleid. Want lokale besturen kunnen écht wel het dagelijkse leven verbeteren voor mensen en gezinnen die het moeilijk hebben in hun stad of gemeente.

“IEDERS STEM TELT” IN LIMBURG

PARTNERORGANISATIES

In Limburg slaan een 20-tal organisaties de handen in elkaar om het project ‘Ieders stem telt’ vorm te geven. Al deze organisaties werken met mensen in kwetsbare posities in de samenleving: in **buurt- en opbouwprojecten**, in **verenigingen waar armen het woord nemen**, in **inloopcentra**, via **jongerenwerkingen**, **vormingswerk**, **migrantenverenigingen**, ...

- Acli Vlaanderen
- AIF+
- Arktos
- Basiseducatie Limino
- CAW Limburg
- CMGJ/Uit de Marge
- Fedactio
- Federatie Wereldvrouwen
- Huurderssyndicaat
- Internationaal Comité
- KVG Limburg
- Limburgs Platform Vluchtelingen
- LISS
- Open Thuis Limburg
- RIMO Limburg
- Stebo
- TAO Limburg
- Trefpunt Armoede*
- Universiteit voor het Maatschappelijk Belang
- UTV
- Vormingplus Limburg
- Welzijnsschakels
- Welzijnszorg

* Provinciaal samenwerkingsverband van de armoedeverenigingen: Anker, Cultuurclub, De Brug Hasselt, De Draaischijf, De Nieuwe Volksbond, De Sfeer, Onder-Ons, Ons Centrum, SOMA, Warm Hart

DE STEM VAN KWETSBARE MENSEN

Via diverse participatiemethoden betrekken bovenstaande organisaties Limburgers die het moeilijk hebben in de samenleving bij het lokale verkiezingsdebat. We gingen in gesprek over de inhoud van onze beleidsaanbevelingen voor lokale besturen. De partnerorganisaties informeren kwetsbare mensen over de lokale verkiezingen.

IN DIALOOG MET BELEIDSMAKERS

De verschillende partners gaan met deze prioriteitennota in gesprek met politieke partijen, managementteams, provinciale partijbesturen, ... We bezorgen de nota ook digitaal aan alle partijen, bewegingen en andere geïnteresseerden. Zo verspreiden we maximaal onze boodschap met constructieve voorstellen over onze bezorgdheden. Ook na de verkiezingen zijn we steeds bereid om lokale besturen bij te staan bij het schrijven van beleidsplannen.

TREFDAGEN ARMOEDE

RIMO Limburg organiseert trefdagen na afloop van de verkiezingen om aandacht te vragen voor sociale thema's bij het opstellen van de meerjarenplanning. We reiken onze **expertise** aan om kwetsbare mensen samen te brengen en participatie op maat van een lokaal bestuur vorm te geven. Daarnaast zorgen we op basis van onze lokale aanbevelingen dat de stem van Limburgers in moeilijkheden vertaald wordt in zoveel mogelijk lokale beleidsplannen voor de komende jaren.

KRACHTIG ARMOEDEBELEID

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Op Europees, federaal en Vlaams niveau worden plannen voor armoedebestrijding opgemaakt. Ook op het lokale niveau is er nood aan een **lokaal sociaal beleidsplan** met een duidelijk plan armoedebestrijding. Aan de nieuw verkozen lokale besturen (gemeente en OCMW) stellen we voor om dit samen op te stellen. Hierin geeft het lokaal bestuur aan welke bijdrage ze zal leveren in het terugdringen van armoede in haar stad of gemeente met de bevoegdheden die zij daarvoor heeft.

"Als lokaal bestuur kunnen we problemen inventariseren, maar voornamer is te weten hoe mensen in armoede dat probleem opgelost zien. Vanuit onze positie moeten we dan oordelen wat haalbaar is en wat niet."

- getuigenis uit „Een bruisend beleid: investeren in dialoog loont“ -

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Duurzame armoedebestrijding vraagt een gefundeerde beleidsvisie, gebaseerd op een objectieve analyse van de omgeving en inbreng van ervaringsdeskundigheid.

Lokale besturen engageren zich tot een stevig luik armoedebestrijding in de beheers- en beleidscyclus (BBC), met concrete en becijferde voorstellen waarvoor een strak tijdspad wordt uitgetekend. Armoede is een complex en veelzijdig probleem, met gevolgen op alle levensdomeinen. Acties voor armoedebestrijding moeten dan ook door verschillende lokale diensten uitgevoerd worden.

In samenspraak met armoedeverenigingen en middenveldorganisaties werken lokale besturen aan het begin van de legislatuur een **armoedebaarometer en een armoede-impactmeting** uit. Maatschappelijk kwetsbare groepen worden zo uitvoerig betrokken bij de planning, uitvoering en evaluatie van het lokaal sociaal beleidsplan.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Waarborg een geïntegreerd lokaal sociaal beleid in de BBC

Door de afschaffing van sector gebonden Vlaamse subsidies voor lokaal beleid komen de middelen voor bepaalde beleidsdomeinen¹ in gedrang. Maak daarom budget vrij om lokaal sociaal beleid uit te voeren en te organiseren. Koppel hieraan een concreet actieplan waarvoor de nodige middelen voorzien worden in het lokale meerjarenplan: bepaal timing, budgetten en verantwoordelijkheden. Voer een geïntegreerd sociaal beleid voor maatschappelijk kwetsbare groepen over verschillende levensdomeinen (wonen, welzijn, jeugd, integratie, vrije tijd, werken, onderwijs, ...) heen. Alle lokale beleidsmakers en diensten moeten dus doordrongen zijn van sociaal beleid. Door armoedebestrijding op te nemen in de BBC als prioritaire doelstelling, werkt het lokaal bestuur geïntegreerd en structureel aan het terugdringen van armoede. Vertrek hierbij van wat er al bestaat en goed werkt in je gemeente.

¹ Cultuur, sport, jeugd, integratie, strijd tegen kinderarmoede, flankerend onderwijsbeleid, ontwikkelingssamenwerking.

Bij de integratie van gemeente en OCMW moet er extra aandacht gaan naar het informeren en bewustmaken van zowel de samenleving als het beleid en de diensten van de armoedeproblematiek. Belangrijk is ook dat de huidige kerntaken van het sociale beleid gegarandeerd blijven: ervoor zorgen dat mensen een menswaardig bestaan kunnen leiden, door als lokaal bestuur een maximale toegang tot de **sociale grondrechten** te verzekeren. Naast inhoud is voldoende budget een noodzakelijke randvoorwaarde om deze kerntaken uit te voeren.

2. Garanties voor inspraak

Het lokale bestuur verbindt zich ertoe om, bij het opstellen van een armoedebestrijdingsplan en zijn instrumenten, alle relevante lokale partners te betrekken: middenveldorganisaties, verenigingen van mensen in kwetsbare posities. Ook bij de verdere uitvoering, evaluatie en bijsturing van het plan moeten deze partners actief betrokken worden. Belangrijk hierbij is respect voor de eigenheid van het sociale middenveld: met een sociaal kritische blik, divers van samenstelling, met een eigen maatschappijvisie om van daaruit het maatschappelijk debat te voeren, ...

3. Coördinatie vanuit het lokale bestuur

Het lokale bestuur is mede verantwoordelijk voor de samenwerking van de verschillende relevante actoren voor armoedebestrijding. Het **coördineren van overleg** en samenwerking behoort dan ook tot de kerntaken. Samenwerken zorgt voor een bundeling van zoveel mogelijk expertise, voor een gedeelde verantwoordelijkheid en voor een breder draagvlak tussen verschillende organisaties. Een lokaal bestuur kan dit doen door een **welzijnsraad** te ondersteunen, expertise en inzicht te bieden door vorming over armoede te organiseren voor alle verschillende actoren op het terrein, een lokale **armoede-coördinator** aan te stellen, ...

Aansluitend bij een geïntegreerd lokaal sociaal beleid, pleiten we ervoor om ook minder evidente partners en actoren als de dienst wonen, lokale bedrijven, VDAB, ... te betrekken.

4. Armoedebaarometer en armoede-impactmeting

Een armoedebaarometer² brengt de lokale armoedecijfers over verschillende levensdomeinen voor het grondgebied in kaart. Belangrijke nieuwe maatregelen worden onderworpen aan een armoede-impactmeting³. Welk effect hebben lokale beleidsbeslissingen op de kansen van maatschappelijk kwetsbare groepen? Worden ze opnieuw uitgesloten? Hebben zij baat bij de beslissing? Kunnen ze er effectief gebruik van maken? Hoe worden deze groepen geïnformeerd?...

De criteria voor de armoedebaarometer en de armoede-impactmeting krijgen vorm in overleg met armoedeverenigingen en middenveldorganisaties.

5. Leg sociale klemtonen op het brede hulp- en dienstverleningsaanbod

Naast individuele hulp- en dienstverlening zetten we ook voldoende in op preventieve en collectieve acties. Zorg daarbij voor een goed bereikbare en eventueel gedecentraliseerde dienstverlening. Goede voorbeelden zijn antennewerkingen⁴, vorming "hoe leven met een beperkt budget", pop-upsysteem⁵, buurtgerichte zorg, wijk-gebonden initiatieven, mobiele teams, samenwerken met lokale (armoede-, jeugd-, sociaal-culturele, ...) verenigingen die de brug kunnen vormen naar het hulp- en dienstverleningsaanbod, ...

² <http://www.decenniumdoelen.be/armoedebaarometer-2/>

³ Zie ook <http://www.armoedebestrijding.be/themaarmoedetoets.htm>

⁴ lokale werkingen in de buurt van een centrale dienstverlening

⁵ tijdelijke hulp- en dienstverlening in de buurt

KWALITEITSVOLLE MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Onderzoek⁶ toont aan dat rechthebbenden niet de maatschappelijke dienstverlening krijgen waarop ze recht hebben. Ze bevinden zich bijgevolg in een situatie van **onderbescherming**. Dit betekent dat ze recht hebben op maatschappelijke dienstverlening, maar dat ze die vanwege informatieve, administratieve, situationele, gevoelsmatige, ... redenen niet ontvangen. Eénpersoonshuishoudens, personen die op het platteland wonen, zelfstandigen en lager opgeleiden lopen een hoger risico op onderbescherming.

"Wij zijn helemaal niet goed op de hoogte van onze rechten. Ze zouden ons toch moeten laten weten waar we allemaal recht op hebben. ... Maar ik ga ook niet bedelen hé. Het was zo al moeilijk genoeg om de stap te zetten naar hulpverlening. "
- Getuigenis vrijwilliger De Sfeer, Genk -

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Het lokaal bestuur garandeert haar medewerkers voldoende tijd voor een **kwalitatieve dienstverlening**. Zo kunnen de rechthebbenden op een **proactieve** en persoonlijke manier benaderd worden en op een volledig rechtenonderzoek en nazorg rekenen. Naast deze actorrol heeft het lokaal bestuur ook een belangrijke regierol in het coördineren van de verschillende relevante lokale actoren.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Lokaal proactief kader⁷

In de strijd tegen onderbescherming schuiven we het lokaal proactief kader naar voor. Hierbij zet de dienstverlener zelf stappen en zorgt deze ervoor dat éénieder die recht heeft op zijn diensten, deze rechten ook realiseert. Verschillende instanties en organisaties op verschillende beleidsniveaus moeten een rol spelen in de strijd tegen onderbescherming. Proactieve dienstverlening vereist daarenboven ook steeds een multidimensionale benadering met een aanpak op verschillende levensdomeinen. We bevelen hiervoor volgende 6 werkingsprincipes aan:

- **Informatie en kennis:** Burgers proactief informeren over hun sociale grondrechten en het aanbod aan maatschappelijke dienstverlening. Dit kan door:
  - het ondersteunen en verder uitbouwen van de **rechtenverkenner**;
  - het vormen van medewerkers met het oog op leefwereldperspectief ten aanzien van mensen in kwetsbare posities;
  - het informeren en sensibiliseren van doorverwijzers;
  - vorming geven over armoede in scholen en jeugdverenigingen;
  - medewerkers informeren over waarom het hebben van een migratieachtergrond een extra risico vormt en hoe het tegelijk een sleutel kan zijn in de armoedebestrijding;
  - ...

De belangrijke preventieve en collectieve aspecten van de dienstverlening kunnen hier verschillende vormen aannemen.

⁶ Colloquium 16 december 2014: Armoede en ineffectiviteit van rechten. Niet-toegang tot en niet-gebruik van rechten.

http://www.armoedebestrijding.be/publications/colloq_nontakeup/publicatielijst.pdf

⁷ <http://www.samenlevingsopbouw.be/e-dossiers/onderbescherming/lokaal-proactief-kader-iedereen-bescherm>

- **Automatische rechtentoekenning:** Automatische rechtentoekenning ligt voornamelijk op federaal niveau, maar ook als lokaal bestuur kan je eigen premies/ kortingen/ tegemoetkomingen automatisch toekennen aan rechthebbenden. Dit is een belangrijk instrument in de strijd tegen onderbescherming: bestaande dossiers screenen op een specifiek recht zoals het recht op een lokale schoolpremie, gemeentelijke jeugdcheques, lokale mantelzorgpremies, lijnkaarten, stookoliepremies, ... en deze rechtstreeks toekennen.
- **Outreaching handelen:** Outreachende werkers bewegen zich tussen de wereld van instanties enerzijds en de leefwereld van kwetsbare burgers anderzijds. Actief op zoek gaan naar kwetsbare rechthebbenden is noodzakelijk om diegenen te bereiken die op dit moment nog niet bereikt worden. Lokaal zijn er heel wat mogelijkheden om outreachend te handelen:
  - het eerste contact met professionele dienst-of hulpverlening via een huisbezoek laten verlopen;
  - het organiseren van zitdagen op plaatsen waar kwetsbare mensen (samen)komen;
  - het werken met brugfiguren op school, ...
- **Kwalitatieve hulp- en dienstverlening:** Kritisch durven kijken naar (drempels in) de eigen dienstverlening is een ander element van lokaal proactief handelen. Drempels wegwerken zorgt voor een betere dienstverlening, zowel voor kwetsbaren als voor andere burgers.

De **rechtencirkel**⁸ is een handig instrument om de kwaliteit van de dienstverlening in kaart te brengen en te evalueren en zo de dialoog met alle belanghebbenden te stimuleren. Participatie is hiervoor noodzakelijk: drempels in kaart brengen kan immers niet zonder de stem van de gebruikers te horen. Verbeteracties die eruit kunnen volgen zijn bijvoorbeeld:

- een procedure voor het onthaal;
- het ontwikkelen van een nazorgbeleid;
- het hanteren van een drempelmeter⁹;
- het verbeteren van de lokale mobiliteit;
- ...

Doe aan brede rechtenverkenning en heb in de hulpverlening aandacht voor alle levensdomeinen: wonen, werken, naar school gaan, gezondheid, ... Moedig het werken met een brede, integrale kijk lokaal aan door informatie en sensibilisatie. Er zijn verschillende modellen ter uitvoering hiervan zoals de rechtenverkenner¹⁰, een lokaal mini-rechtenonderzoek¹¹, ...

- **Geïntegreerde basisvoorziening:** Een geïntegreerde basisvoorziening is een plaats of mogelijkheid voor kwetsbare burgers om elkaar te kunnen ontmoeten, hun informele netwerk te versterken en in contact te komen met het professionele zorgnetwerk. Zet als lokaal bestuur samen met bewoners in op laagdrempelige initiatieven, buurtwerkingen, armoedeverenigingen, ... Dit betekent mensen de kans geven om deel uit te maken van een groep waarin ze zich vertrouwd voelen om belangrijke sociale contacten te leggen, levensnoodzakelijke informatie te weten te komen, vorming op hun maat (aangepast taalgebruik, tempo, ...) te krijgen, samen op te komen voor hun rechten en belangen, ...
- **Informele netwerken:** Investeer als lokaal bestuur in het uitbouwen en versterken van sociale netwerken van vertrouwde figuren. Deze kunnen dan de brug slaan naar andere (professionele) organisaties. Dit informele netwerk moet bestaan naast een professioneel netwerk, zodat beide elkaar aanvullen en wederzijds versterken, maar waar de verantwoordelijkheid in het professionele circuit dient te blijven.

8 <https://steunpuntwvg.be/images/rapporten-en-werknotas/lokaal-proactief-kader>

9 <https://www.hasselt.be/nl/drempelmeter>

10 www.rechtenverkenner.be

11 <http://www.rimo.be/sites/default/files/public/publication/uploads/pdf/publication-20161122-rapportpraktijkonderzoek-verdoken-armoede-in-beringen.pdf>

2. Actor- en regierol

Voorzie als lokaal bestuur een **kwalitatief en aanvullend aanbod** op basis van de lokale noden én op maat van de meest kwetsbaren. Bijvoorbeeld door een lokaal dienstencentrum dat haar aanbod ook afstemt op senioren van Marokkaanse origine of senioren in armoede, door het inschakelen van sociaal distributie-platform Depot Margo¹² dat voorziet in voordelige gezonde voeding en kwaliteitsvolle producten die via lokale hulporganisaties verdeeld worden op een waarderende manier, door het oprichten van een sociale kruidenier zoals in Bilzen¹³, ...

Organiseer, faciliteer en stuur als regisseur lokale **samenwerking, overleg en afstemming** tussen de verschillende relevante lokale actoren zoals organisatoren van hulp- en dienstverlening, verenigingen, burgers, adviesraden. Volg de realisatie hiervan op, evalueer dit regelmatig en stuur bij indien nodig.

3. Buurtgerichte zorg als organisatiemodel inzetten om te streven naar zorgzame buurten

Buurtgerichte zorg¹⁴ pleit ervoor om met alle actoren lokaal samen te werken, dicht bij de burgers. Om de kwaliteit van de zorg voor iedereen te garanderen is structurele samenwerking nodig tussen alle overheden, formele en informele zorgverstrekkers, gebruikers, ontwikkelaars en andere partners. De **buurt** wordt de **draaischijf van zorg en welzijn**. Het doel is dat mensen de nodige zorg en ondersteuning dicht bij huis vinden en dat deze kwaliteitsvol en toegankelijk is voor iedereen.

¹² <http://www.depotmargo.be/>

¹³ <http://www.ocmwbilzen.be/index.php?ID=46075>

¹⁴ <http://www.rimo.be/project/buurtgezellen>

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

De meeste **vervangingsinkomens** – zowel in de sociale zekerheid (bijv. werkloosheidsuitkering) als vanuit sociale bijstand (bijv. leefloon) – zijn te laag om de eindjes aan elkaar te knopen. Het leefloon ligt bovendien **onder de Europese armoedegrens**. Zo bedraagt het leefloon in september 2017 voor een alleenstaande € 892,70 en blijft het ruim € 250 onder de Europese armoedegrens en de wetenschappelijke budgetstandaard¹⁵. Meer dan **130.000 Limburgers** (15,1 % of meer dan 1 op 7) hebben een inkomen onder de armoedegrens. Bovendien neemt dit aantal sinds 2009 toe. Steeds meer Limburgers ondervinden problemen bij het betalen van hun schulden. 1 op 9 kinderen wordt in onze provincie geboren in een kansarm gezin.

Met deze bedragen verplicht de overheid mensen met een uitkering om in armoede te leven. Dit kan niet het objectief zijn van een overheid die het welzijn van haar burgers ernstig neemt. Mensen kunnen de noodzakelijke kosten voor het levensonderhoud niet betalen. Voor noodzakelijke uitgaven zoals schoolkosten, energie en huur moeten ze vaak schulden aangaan. Kosten die minder dringend zijn zoals voor gezondheid, hygiëne en soms zelfs verwarming, worden uitgesteld.

“Voor de bus kon ik een pas kopen, voor De Lijn. € 25 voor een heel jaar en dan kan ik gratis rijden. Ik heb daar nu niet veel gebruik van gemaakt, maar ja ... En voor de trein krijg ik de halve prijs. En we hebben ook eens toeslag gehad voor de verwarming. Maar dat was ook per gezin, dus als je kinderen hebt krijg je meer, ik ben maar alleen.”

- getuigenis uit onderzoek „Leven (z)onder leefloon Deel 1, onderbescherming onderzocht” -

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Iedereen heeft recht op een menswaardig leven. Via aanvullende steun trekken lokale besturen het leefloon op tot het niveau van de wetenschappelijk gefundeerde budgetstandaard. De aanvullende steun wordt ook voorzien voor andere groepen dan leefloongerechtigden met een inkomen beneden de budgetstandaard zoals vele werklozen, gepensioneerden, mensen met een handicap of mensen met een laag inkomen uit arbeid.

CONCRETE AANBEVELINGEN

De **budgetstandaard**¹⁶ vertrekt van de vraag wat een gezin nodig heeft om te kunnen beantwoorden aan alle functies die de samenleving verwacht. Deze standaard is een objectief instrument voor de lokale besturen om de aanvullende steun te bepalen. CEBUD ontwikkelde REMI: een onlinetool voor OCMW's waarmee op maat van iedere cliënt een REferentiebudget voor een Menswaardig Inkomen kan worden berekend¹⁷.

Finaal is ons objectief gericht op het **verhogen van de vervangingsinkomens**. Deze bevoegdheid ligt op federaal vlak, maar op gemeentelijk niveau kunnen de lokale besturen de budgetstandaard gebruiken om via aanvullende steun de laagste inkomens, ongeacht de bron, op te trekken tot een toereikend niveau. Met andere woorden om een leven te leiden dat overeenstemt met de menselijke waardigheid.

¹⁵ Bron en meer informatie: http://www.armoedebestrijding.be/cijfers_minimum_uitkeringen.htm

¹⁶ www.menswaardiginkomen.be

¹⁷ www.cebud.be/remi-wansh

Een nieuw lokaal bestuur kan in zijn beleidsovereenkomst opnemen op welke manier het via de aanvullende bijstand het verschil tussen het leefloon en de budgetstandaard (afhankelijk van het gezinstype) gaat verkleinen. Het **socio vitaal minimum**¹⁸ dat het lokaal bestuur in Meeuwen-Gruitrode gebruikt, is hier een goede maatregel uit de praktijk.

¹⁸ http://www.centrumvoorsociaalbeleid.be/sites/default/files/D%202010%206104%2010_december%202010.pdf

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Iedereen heeft het recht op menswaardig te wonen. Toch blijkt dat velen het hoe langer hoe moeilijker krijgen om dit recht op wonen volwaardig in te lossen. De kosten die naar huisvesting gaan, stijgen jaar na jaar. Mensen in armoede hebben het dan ook erg moeilijk op dit domein. Door onvoldoende aanbod in de sociale huisvesting zijn velen aangewezen tot een zoektocht op de private huurmarkt. Het risico om terecht te komen in een dure woning of een woning van mindere kwaliteit is zeer groot. De negatieve gevolgen van zulke woningen voor de gezondheid, de onderwijsprestaties van de kinderen, financiën, ... zijn vaak niet te overzien. Betaalbare en toch kwaliteitsvolle woonentiteiten vinden, is onhaalbare kaart voor velen. Betaalbaar betekent dat maximum 1/3e van het inkomen aan woonlasten (huur, water, energie, ...) wordt besteed. Nochtans is kwaliteitsvol en betaalbaar wonen een basisvoorwaarde om aan het algemeen welzijn van kwetsbare mensen te werken. Uithuiszettingen en thuisloosheid loeren anders al snel om de hoek.

"Zelf besef ik maar al te goed hoe moeilijk en uitzichtloos het is om een betaalbare en beetje fatsoenlijke woning te vinden op de private huurmarkt. En als je niet of nog niet over een sociale woning kunt beschikken, heb jij geen andere keus dan een privé-woning te zoeken. Mensen met een OCMW-uitkering, doppers, asielzoekers, ... kunnen het wel helemaal vergeten! Zelfs als je recht zou hebben op huursubsidies is het nog een probleem. Je geraakt gewoon niet aan een woning."

- getuigenis Wasda Genk -

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Lokale besturen realiseren het recht op wonen via:

- Het afstemmen van het lokale woonaanbod op de lokale woonnoden (zowel privaat als sociaal);
- Het zorgen voor kwaliteitsvolle en betaalbare woningen voor kwetsbare mensen door:
  - » Stimulansen te geven aan de sociale en private woonmarkt
  - » In te zetten op meer sociale woningbouw en sociale huur via SVK¹⁹ en SHM²⁰;
- Het aanpakken van dak- en thuisloosheid, met de klemtoon op preventie van dak- en thuisloosheid en verbetering van de doorstroming naar private en sociale huisvesting;
- Het opvoeren van de strijd tegen leegstand en verkrotting;
- Discriminatie op de private huurmarkt uitsluiten;
- Geen afsluiting meer van gas, water en elektriciteit.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Afstemmen van het lokale woonaanbod op de lokale woonnoden

Het lokaal bestuur zet de **woonnoden van maatschappelijk kwetsbare groepen** meer op het voorplan. Het sociale en private woonaanbod wordt getoetst aan de vraag van kwetsbare mensen en lokale hiaten worden aangepakt. Dit kan bijvoorbeeld resulteren in:

- Een samenwerking opzetten met woonactoren waaronder een sociale huisvestingmaatschappij of een sociaal verhuurkantoor;
- Sensibiliseren van IMMO-kantoren;
- Een intergemeentelijke samenwerking opzetten voor een actieplan lokaal wonen.

¹⁹ Sociaal Verhuur Kantoor

²⁰ Sociale Huisvestingmaatschappij

2. Zorgen voor betaalbare en kwaliteitsvolle woningen voor kwetsbare mensen

Het lokale woonbeleid moet zorgen voor aangepaste lokale regelgeving én een ruimere interpretatie van bestaande bovenlokale regelgeving zodat **extra woongelegenheden** en **alternatieve woonvormen** gecreëerd kunnen worden. Dit kan door lokaal de ruimte te geven aan **innovatieve oplossingen** in de sociale en private huurmarkt zoals:

- herwaarderen van te grote en minderwaardige woningen en het stimuleren van woningopsplitsingen;
- instappen in systemen van betaalbaar bouwen op of huren van gemeenschapsgrond;
- (ver)bouwprojecten in een regelluw kader ondersteunen;
- regulariseren van historisch onvergunde opdelingen;
- compacte en/of modulaire woonunits lokaal vergunnen;
- samenhuizen en gemeenschappelijk wonen voor kwetsbare mensen ondersteunen;
- flexibiliseren van het domiciliebeleid.

Andere inspirerende praktijkvoorbeelden zijn terug te vinden via

<http://www.samenlevingsopbouw.be/e-dossiers/anders-wonen>

Ruimte geven aan innovatieve oplossingen vraagt het creëren van een draagvlak bij alle burgers.

Neem iedereen mee in het denkproces en heb extra aandacht om kwetsbare groepen voldoende te betrekken.

Meer sociale woningbouw en sociale huur via SVK en SHM

Elk lokaal bestuur verbindt zich om tegen het einde van de volgende legislatuur meer sociale woningen te voorzien. Dit kan door zelf in te zetten op sociale huisvestingsprojecten, sociale bouwgronden ter beschikking te stellen, het uitbreiden van woningen ter beschikking van SVK's door private verhuurders en eigenaars actief te motiveren met bv. een gemeentelijke premie, voorwaarden in te stellen voor projectontwikkelaars, ...

3. Dak- en thuisloosheid vermijden

Niemand mag nog uit huis gezet worden zonder begeleidings- en herhuisvestingsmogelijkheden. Preventief werken betekent evenwel meer dan dat: lokaal beleid moet tegelijk inzetten op het verhogen van de betaalbaarheid van wonen. Samenwerking tussen de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn en tussen het Vlaamse en lokale beleidsniveau is hiervoor noodzakelijk. Om deze doelstelling te realiseren zet een lokaal bestuur in op:

- Pro-actieve en lokale samenwerking tussen OCMW, lokale woonactoren, CAW, welzijn en geestelijke gezondheidszorg. Dit kan resulteren in bijvoorbeeld begeleiding uithuiszetting, Housing First concept, ondersteuningsaanbod bij risicogroepen, ...;
- Meer afstemming en samenwerking tussen sociale huisvestingmaatschappijen en begeleidingsorganisaties;
- een betere doorstroming van opvang/psychiatrie/gevangenis/... naar huisvesting
- een gebiedsdekkend aanbod van woonbegeleiding;
- een effectief herhuisvestingsaanbod bij onbewoonbaarverklaring;
- voldoende capaciteit van nood- en transitwoningen die ingezet kunnen worden voor crisisopvang
- sneller referentieadressen toekennen.

4. Leegstandsbeheer: inventariseren en activeren

Lokale besturen voeren de strijd op tegen leegstand en verkrotting. Het is aan het gemeentebestuur om het overzicht te behouden van de verschillende inventarissen²¹. Hierop moet het lokaal beleid gebaseerd zijn om leegstaande woningen, gebouwen of bouwkavels te benutten. Dit kan stimulerend, sanctionerend of een combinatie van beide.

²¹ Lokaal: leegstaande woningen en onbebouwde kavels

Vlaams: leegstaande gebouwen, ongeschikt en onbewoonbaar verklaarde woningen en gebouwen

Voorbeelden zijn:

- premies voor hergebruik van leegstand;
- leegstaande gebouwen opkopen en renoveren;
- adviezen geven over hergebruik;
- invoeren van leegstandsheffing en heffing op onbebouwde bouwgronden in het centrum;
- het tijdelijk laten innemen van leegstaande horecapanden door jonge ondernemers;
- herbestemmen van gronden of gebouwen in een ruimtelijk uitvoeringsplan;
- ...

5. Discriminatie op de private huurmarkt uitsluiten

Het lokaal bestuur moet erop toezien dat er geen uitsluiting gebeurt op basis van afkomst of nationaliteit, vermogen, leeftijd en seksuele voorkeur. Dit kan door sensibiliserende acties gericht op kandidaat-huurders om hen te wijzen op hun rechten, of gericht op verhuurders/immo-kantoren om hen te wijzen op wettelijke verplichtingen, te controleren op de plicht tot affichering, ...

6. Geen afsluiting meer van gas, water en elektriciteit

Om mensonwaardige leefsituaties en ernstige tekorten in het vervullen van basisbehoeften te vermijden, moet een lokaal bestuur garanderen dat burgers niet worden afgesloten van gas, water of elektriciteit. Hiervoor kunnen zij zich onder andere engageren via:

- een lokale motie waarin dit als ontoelaatbaar wordt beschouwd;
- de oprichting van een lokale woon-, water- en energiewinkel in functie van informatieverstrekking, opvolging en begeleiding van probleem dossiers inzake sociale energiemaatregelen en slechte woonkwaliteit, het aanbieden van energiescans, begeleiding van premie-aanvragen, ...;
- een curatieve aanpak die afgestemd is op de onmiddellijke, individuele noden van maatschappelijk kwetsbare burgers door de sociale dienst;
- de inzet van middelen uit het Sociaal Energiefonds om bij te dragen aan het betalen van energiefacturen van kwetsbare gebruikers;
- de LAC-werking²² erkennen, financieel ondersteunen en toezien op de werking ervan.

Andere praktijkvoorbeelden zijn terug te vinden via de website samenlevingsopbouw provincie Antwerpen²³.

²² Lokale Advies Commissie: <https://www.vlaanderen.be/nl/bouwen-wonen-en-energie/elektriciteit-aardgas-en-verwarming/advies-van-de-lokale-adviescommissie-lac-over-afsluiting-heraansluiting-van-elektriciteit-aardgas>
²³ http://www.samenlevingsopbouw-antwerpenprovincie.be/nl/publicaties_6.aspx

WOONWAGEN TERREINEN

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Limburg beschikt vandaag over ongeveer 200 standplaatsen voor woonwagens op residentiële woonwagenterreinen voor woonwagenebewoners. Ongeveer de helft van de huidige Limburgse Voyageurs kan niet in een woonwagen terecht, zodat het tekort aan standplaatsen oploopt tot ca. 200. Nochtans kost het een lokaal bestuur helemaal niets om een woonwagenterrein aan te leggen: lokale besturen die een woonwagepark willen oprichten, kunnen rekenen op een ondersteuning van de Vlaamse overheid ter waarde van 100 % van de aankoop, inrichting en/of renovatie.

"Nu wonen we echter met te veel mensen op een woonwagenterrein. De nutsvoorzieningen, zoals elektriciteit en sanitair laten dan ook dikwijls te wensen over. Dankzij onze gouverneur, heeft het provinciebestuur sommige gemeenten de verplichting opgelegd om plaatsen aan te duiden waar woonwagenterreinen zullen komen, maar de burgers komen in opstand en dan vraag ik mij af waarom. Het enige wat we vragen is een plaats voor onze woonwagens, een plek die we thuis kunnen noemen. In Nederland heeft bijna elke gemeente een woonwagepark met voldoende nutsvoorzieningen. Waarom kan dat hier niet?"

- getuigenis woonwagenebewoner van Ons Leven vzw -

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

De verschillende Limburgse lokale besturen dragen een kleine 'gedeelde last' om snel werk te maken van de broodnodige standplaatsen op gemeentelijke terreinen. Voorzie daarboven de mogelijkheid om privéterreinen aan te leggen.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Gespreide aanleg van nieuwe woonwagenterreinen met doortrekkersplaatsen

Een spreiding van de standplaatsen over alle gemeenten maakt de impact in één gemeente minder groot. Zo komen er immers meer, maar kleinere terreintjes die een veel familialer karakter krijgen. Voorzie op ieder terrein een aantal doortrekkersplaatsen voor familiebezoek en voor doortrekkers. Koppel hier voorwaarden aan.

2. Behoud de huidige standplaatsen

De officiële standplaatsen die er momenteel zijn willen we niet van de kaart vegen. Het is niet de bedoeling dat door een spreiding de al bestaande plaatsen worden afgebouwd.

3. Leg in Limburg 1 doortrekkersterrein aan

Het rondtrekken zit ingebakken in de woonwagencultuur. Momenteel is er in Limburg geen enkel doortrekkersterrein waar woonwagens tijdelijk kunnen staan. Dit levert vaak problemen op omdat ze illegaal toch halt houden. Leg daarom 1 Limburgs doortrekkersterrein aan.

4. Hou bij het maken en uitvoeren van lokale regelgeving rekening met de woonwagencultuur

- Integreer de gemeentelijke terreinen i.p.v. van deze zo ver mogelijk buiten de samenleving te houden.
- Geef woonwagebewoners die willen verhuizen naar een reguliere woning 6 maanden bedenktijd, zo zullen zij deze stap sneller overwegen.
- Besteed voldoende aandacht aan het netwerk van de mensen bij het toewijzen van standplaatsen.
- Ga soepel om met de regelgeving omtrent het toekennen van referentieadressen. De wetgeving verplicht een vaste domiciliëring. Dit heeft de woonwagencultuur al veranderd maar het rondtrekken zit er nog steeds in.

5. De regelgeving juist interpreteren zodat de mogelijkheid voor privéterreinen wordt gecreëerd

De regelgeving laat toe dat er privéterreinen voorzien kunnen worden. Bij een juiste interpretatie van de regelgeving kunnen woonwagebewoners zelf privéterreinen aanleggen. Er komen op die manier weer standplaatsen vrij voor anderen die zelf geen terrein kunnen aanleggen.

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Er zijn te weinig kansen voor laaggeschoolden om langdurig aan het werk te gaan. Nochtans is toegang tot volwaardig werk voor kwetsbare mensen een belangrijke voorwaarde om te kunnen participeren in de samenleving en biedt het kansen op verdere persoonlijke en professionele ontwikkeling. Werkzoekenden worden vandaag intensief begeleid naar een nieuwe job, met een beroepsopleiding en/of werkervaring waar nodig. Aandacht voor kansengroepen is daarbij een absolute prioriteit. Mensen met een arbeidshandicap, vluchtelingen, laaggeschoolden of mensen van andere origine mogen niet uit de boot vallen. Daarom is meer maatwerk nodig in de begeleiding en de inschakeling van kansengroepen op de arbeidsmarkt.

Met de verstrenging van de wetgeving over de inschakelingsuitkeringen komen een heel aantal jonge mensen niet meer in beeld in de werkloosheidscijfers. Toch zijn er in 2016 nog steeds 31.667²⁴ werkzoekenden in Limburg. Dit zijn mensen waarvan de werkloosheidsuitkering maar net boven het leefloon uitkomt en dus lager ligt dan de Europese armoedegrens.

"Als je geen diploma hebt, zijn je keuzemogelijkheden beperkt. Mensen zonder diploma zouden normaal gezien moeten kunnen werken in de horeca, in een fabriek, als schoonmaakster,... Maar bij mij gaat dat niet. Ik heb een zwakke rug en kan deze jobs niet aanvaarden. Ooit probeerde ik mee te draaien in een restaurant, maar het was helemaal niets voor mij. 's Avonds kon ik amper nog rechtlopen. Mooie jobs zoals typiste of secretaresse kan ik niet doen omdat ik geen diploma heb."
- Getuigenis uit „Ik ben iemand/niemand”-

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Lokale besturen zetten in op:

- Verhogen van lokale tewerkstelling van maatschappelijk kwetsbare groepen door onder andere sociale clausules en inzet op eigen personeelsbestand;
- Investeren in Lokale Diensten Economie;
- Aanbieden van integrale begeleidingstrajecten met vooral een ondersteunende i.p.v. controlerende rol van de begeleiders;
- Waarderen van opleiding en vrijwilligerswerk als volwaardige alternatieven voor tewerkstelling.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Lokale tewerkstelling van maatschappelijk kwetsbare mensen verhogen

Bij de toekenning van aanbestedingen kan een overheid ervoor kiezen om niet enkel naar de levering, de dienst of het werk zelf te kijken, maar ook naar de maatschappelijke effecten en kosten die de aankoop met zich meebrengt. Bij de gunning van **overheidsopdrachten** kan er **een sociale clausule** worden ingeschreven. Dit houdt in dat het lokale bestuur een bepaald engagement vraagt in tewerkstelling, stage of begeleiding van maatschappelijk kwetsbare groepen tijdens de uitvoering van de opdracht. Op die manier wordt de toekenning van overheidsopdrachten een instrument van sociaal beleid.

Het lokaal bestuur moet bovendien in haar eigen personeelsbestand het goede voorbeeld geven voor wat betreft de tewerkstelling van maatschappelijk kwetsbare mensen.

2. Sociale economie en lokale diensteneconomie

Lokale besturen hebben een belangrijke regierol op het vlak van de lokale sociale economie, met inbegrip van de regierol lokale diensteneconomie. Onder deze rol wordt verstaan: de ontwikkeling van een gedragen beleidsvisie op de sociale economie en de samenwerking met en tussen de sociale economie faciliteren en stimuleren vanuit het lokale beleid.

We bevelen lokale besturen dan ook aan om te zorgen voor de uitbouw van een dienstenaanbod dat nauw aansluit bij de maatschappelijke trends en noden. Via het systeem van wijk-werken²⁵ kunnen lokale noden (kinderopvang, buurtbeheer, ...) aangepakt worden door het lokaal bestuur waarbij werkzoekenden/leefloners een vergoeding per uur ontvangen bovenop hun uitkering/leefloon. Tegelijkertijd creëren ze zo jobs op maat van doelgroepwerknemers.

3. Integrale trajectbegeleiding/geïndividualiseerd project maatschappelijke integratie

In hun activeringsbeleid stellen lokale overheden zich tot doel om het aantal schorsingen tot nul te herleiden. Om de voorwaarden te scheppen zodat iedereen, ook jonge mensen, aan de samenleving kan deelnemen, investeren lokale besturen (in samenspraak met VDAB) in integrale begeleidingstrajecten. De geïndividualiseerde projecten maatschappelijke integratie kunnen als begeleidingsinstrument ingezet worden, met enkele aandachtspunten hierbij:

- **Een trajectbegeleiding die zowel aandacht heeft voor werk als welzijn** heeft een grotere kans op succes dan de som van afzonderlijke, naast elkaar werkende diensten of een loutere focus op opleiding en werkervaring. De begeleiding moet met een minimum aan vaste medewerkers gebeuren zodat mensen niet telkens opnieuw hun verhaal moeten doen. Kinderopvang en toegankelijk openbaar vervoer zijn belangrijke voorwaarden in een traject naar werk.
- **Voor kwetsbare groepen zijn langer durende trajecten en voldoende nazorg** noodzakelijk. Ruimte en tijd om te groeien en te veranderen zijn hierbij noodzakelijke voorwaarden voor een succesvolle trajectbegeleiding. Bovendien is in de begeleiding de ondersteunende rol belangrijk om krachtgericht te werken met kwetsbare mensen. Het controleren en sanctioneren is een allerlaatste optie. Naast de werkzoekende zelf wordt waar nodig ook ondersteuning geboden aan de verschillende betrokken dienstverleners én aan werkgevers.
- **Begeleiding op het vlak van welzijn** is gericht op het versterken van de draagkracht van werkzoekenden en hun omgeving, het bevorderen van het psychisch welzijn en het aanpakken van concrete welzijnsgerelateerde problemen. Deze begeleiding kan onder meer bestaan uit psychische hulpverlening op het vlak van zelfvertrouwen, het doorbreken van sociaal isolement, drughulpverlening, schuldbemiddeling, zorg voor goede huisvesting, opvoedingsondersteuning, ...

4. Opleiding en vrijwilligerswerk als volwaardig alternatief

Bij sociale activering kan 'actief zijn' meer betekenen dan louter een job in het reguliere circuit. Met de nadruk op het welzijn van de cliënt en met grote aandacht voor de keuze van de cliënt zelf, kunnen opleiding en vrijwilligerswerk volwaardige alternatieven zijn. Hierbij moeten ook middelen voorzien worden om de ontvangende vrijwilligersorganisaties een goede omkadering te bieden voor het onthalen en begeleiden van de vrijwilligers.

²⁵ Het maximum aantal uren dat je mag wijk-werken is 15 uur per week en je vergoeding is 4,10 euro per uur (fiscaal vrijgesteld). Ook particulieren en verenigingen kunnen dit doen. Meer info over dit systeem dat start op 1/1/2018 via: <https://partners.vdab.be/wijk-werken>.

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Mensen die in armoede leven, hebben vaker een slechte gezondheid. Door een slechte leef- en werkomgeving worden ze vaker ziek. Vanwege hun financiële zorgen is gezondheidszorg voor hen niet prioritair. Een dak boven je hoofd, een baan en eten op de plank gaan voor. De betaalbaarheid van de zorg blijft een knelpunt voor wie in armoede leeft. De gezondheidskosten souperen immers een grote hap uit het huishoudbudget op. Ongeveer 10% van de Belgische bevolking leeft in een gezin waar in de loop van het voorbije jaar gezondheidszorgen uitgesteld of geschrapt werden om financiële redenen. Bovendien zijn er nog vele andere drempels voor kwetsbare mensen: geen vervoer hebben, kosten van consultaties bij artsen, moeilijk taalgebruik, schaamtegevoel, niet kunnen rekenen op kinderopvang, angst voor slecht nieuws, lange wachtlijsten, ...

De cijfers spreken voor zich. Mannen met een lagere opleiding sterven gemiddeld 5 jaar vroeger dan mannen met een hogere opleiding. Laaggeschoolde vrouwen sterven gemiddeld 3 jaar vroeger. Mensen met een laag opleidingsniveau, die sowieso al minder lang leven, verkeren gemiddeld ook nog eens 15 jaar in minder goede gezondheid dan mensen met een hoog opleidingsniveau. Ook de geestelijke gezondheid verschilt sterk. Mensen in armoede voelen zich minder goed, kampen meer met depressies, angsten en slaapproblemen. De mentale kostprijs van armoede is enorm.

"ik weet het, ik zou met iemand moeten praten over mijn zorgen. Maar met wie? Overal zijn lange wachtlijsten en ... kan ik het wel betalen?"
- *Getuigenis uit dossier "Gezondheid, onze zorg! Pleisters op de wonde volgens de Limburgse armoedeverenigingen." 2017 -*

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Werk een lokaal gezondheidsbeleid uit dat nauw gekoppeld is aan het algemene welzijn van mensen in armoede. Gezondheidszorg moet betaalbaar en toegankelijk zijn voor iedereen, bij uitstek voor de meest kwetsbaren. Inzetten op preventieve acties is een investering die loont op lange termijn.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Preventief werken

Lokale besturen geven een brede invulling aan het thema gezondheidszorg. Want naast natuurlijke aanleg hebben ook omgevingsfactoren, de organisatie van gezondheidsvoorzieningen en de leefstijl een grote invloed op de gezondheid van mensen. Er op tijd bij zijn, kan erger voorkomen. Zet in op preventieve acties en betrek kwetsbare mensen bij de organisatie van een lokaal gezondheidsbeleid op maat.

- Het project "Welzijn op voorschrift"²⁶ werkt bijvoorbeeld preventief in de geestelijke gezondheidszorg: een **gemeentelijke welzijnscoach** gaat samen met mensen met vage psychische klachten op zoek naar interventies en activiteiten die het welbevinden verhogen.
- Investeer bv. ook in **geïntegreerde basisvoorzieningen**. Zij spelen een belangrijke preventieve rol in onder andere gezondheidszorg: bezoekers informeren, hen doorverwijzen indien nodig en aan de slag gaan met signalen.

Een geïntegreerde basisvoorziening bestaat uit een samenhangend geheel van laagdrempelige lokale initiatieven. Diverse maatschappelijk kwetsbare groepen worden er aangesproken en kunnen er op informele wijze samenkomen in een ondersteunende omgeving. De basiswerking speelt in op de directe noden en behoeften van deze doelgroepen. De doelgroepen kunnen er terecht bij een hulpverlener, maken kennis met het bestaande dienstverleningsaanbod en komen samen op voor hun rechten.

- Als lokaal bestuur kan je ook intekenen op het nieuwe project van de Vlaamse overheid "**Bewegen op verwijzing**"²⁷. De huisarts kan mensen die meer willen bewegen, doorverwijzen naar een bewegen op verwijzing-coach. Deze coach stelt samen met de patiënt een beweegplan op, aangepast aan zijn gezondheid.

2. Toegankelijke gezondheidszorg

Er moet ingezet worden op een **brede eerste lijn**. Er is nood aan een meer generalistische manier van werken waarbij een brede blik op de situatie van gezondheid en welzijn centraal staat. Het lokaal bestuur regisseert hierbij het netwerk en de samenwerking om gezondheidszorg vorm te geven. **Wijkgezondheidscentra** zijn een bestaande succesformule met het oog op een kwalitatief hoogstaande, laagdrempelige en betaalbare gezondheidszorg. Zowel in stedelijke als landelijke gebieden stimuleren lokale besturen de opstart en werking van wijkgezondheidscentra.

Wijkgezondheidscentra zijn multidisciplinaire groepspraktijken die werken volgens het forfaitair systeem. Huisartsen, verpleegkundigen en kinesisten worden forfaitair betaald op basis van het aantal patiënten dat zich bij de praktijk inschrijft. Dit in tegenstelling tot het systeem van de prestatiegeneeskunde waarbij de betaling rechtstreeks in relatie staat tot het aantal geleverde prestaties.

3. Algemene derdebetalersregeling

Lokale besturen promoten de veralgemening van de derdebetalersregeling, waarbij iedere patiënt enkel het remgeld betaalt én deze regeling geldt voor consultaties bij alle zorgverstrekkers waar financiële tussenkomsten voorzien zijn (huisartsen, tandartsen, artsen-specialisten, kinesitherapeuten, ...). Deze regeling voor iedereen van toepassing maken, betekent een grote administratieve vereenvoudiging. Bij de promotie van de algemene derdebetalersregeling is extra aandacht voor maatschappelijk kwetsbare groepen nodig.

4. Toegankelijke psychologische hulp

Een op drie²⁸ mensen krijgt in zijn of haar leven te maken met een geestelijk gezondheidsprobleem. Investeer in toegankelijke psychologische hulp voor iedereen en op maat van mensen in armoede. Zorg voor voldoende aanbod zodat wachtlijsten worden vermeden. De inzet van eerstelijnspsychologen biedt hiervoor deels de nodige antwoorden. Een eerstelijnspsycholoog werkt samen met huisartsen of in wijkgezondheidscentra en geeft advies en kortdurende hulp. In de loop van één à twee gesprekken brengt de eerstelijnspsycholoog de klacht en/of problemen helder in kaart, en bekijkt met de patiënt wat hij kan doen om deze te overwinnen.

²⁷ www.bewegenopverwijzing.be

²⁸ Bron: Federale Gezondheidsenquête 2013 https://his.wiv-isp.be/nl/Gedeelde%20%20documenten/summ_HS_NL_2013.pdf

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Een kwaliteitsvol onderwijssysteem moet alle kinderen de mogelijkheden bieden om zich maximaal te kunnen ontwikkelen op basis van eigen talenten en interesses. Helaas toont onderzoek aan dat de slaagkansen van de leerlingen vooral bepaald worden door hun sociale afkomst. Naast deze socio-economische positie van gezinnen worden **ongelijke kansen in het onderwijs** ook veroorzaakt door taalachterstand en de kloof tussen de thuiscultuur en de schoolcultuur. Het onderwijs, zoals het vandaag georganiseerd is, bevestigt en versterkt zelfs de sociale ongelijkheid waarmee kinderen de school binnenstappen. Volgens de OESO scoort België bovendien bijzonder slecht als het gaat om onderwijskansen voor mensen met een andere etnische achtergrond.

Wil een samenleving ervoor zorgen dat kinderen met een lagere socio-economische afkomst evenveel kans maken om het diploma van hun voorkeur te behalen, dan moet deze complexe problematiek integraal worden aangepakt. Bovendien kampen een aantal Limburgse gemeentes met een hoog aantal jongeren die de schoolbanken verlaten zonder diploma: tot 14,5% tegenover een Vlaams gemiddelde van 10,7 % in 2015²⁹. Deze ongekwalificeerde uitstroom vormt een zeer kwetsbare groep op de arbeidsmarkt.

"Ik vind het fijn dat de school oudergroepen organiseert. Door mijn deelname aan de oudergroep, wil ik zelf ook terug gaan leren. Ik wil een voorbeeld zijn voor mijn kind. Ik volg nu terug Nederlandse les."

- Getuigenis deelnemer oudergroep Leopoldsburg -

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Het lokaal bestuur zorgt voor omkadering en middelen zodat de scholen op haar grondgebied een kwaliteitsvol onderwijssysteem kunnen uitbouwen met extra aandacht voor de meest kwetsbare kinderen. Bovendien kan ze door het opnemen van haar rol als regisseur onderwijs als structurele hefboom inzetten in haar strijd tegen armoede.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Versterk de basisschool

De kansarmoede-index geeft een duidelijke stijging van geboortes in kansarme gezinnen aan. Na 36 maanden komt 98% van de kinderen naar school. Kleuterscholen worden dus het eerst geconfronteerd met kinderarmoede. Daarom is een gevoelige verhoging van de omkadering en middelen van het basisonderwijs nodig om de preventieve en basisfunctie te versterken. Dit kan betekenen: investeren in de LOP-werking³⁰, in een Flankerend Onderwijs Beleid³¹, ...

²⁹ Bron: Steunpunt sociale planning provincie Limburg.

³⁰ Lokaal Overleg Platform probeert alle leerlingen gelijke kansen te bieden om te leren en zich te ontwikkelen. Tegelijkertijd tracht het LOP elke vorm van uitsluiting, discriminatie en sociale scheiding tegen te gaan. Het brengt hiervoor onderwijsverstrekkers en organisaties samen die hiermee geconfronteerd worden en heeft een onderzoekende, adviserende, ondersteunende en bemiddelende rol. Zie ook www.lop.be

³¹ Het geheel van actieplannen die een gemeente ontwikkelt om, vertrekkende vanuit de lokale situatie en aanvullend bij het Vlaams onderwijsbeleid, het lokale onderwijs – en de gelijke onderwijskansen in het bijzonder – te ondersteunen. Zie ook <http://www.vvsg.be/onderwijs/watisFLOB/Pages/WatisFLOB.aspx>

2. Bruggen slaan om welzijnsproblemen samen aan te pakken

Het lokaal bestuur staat in voor de organisatie van overleg en netwerkvorming over scholen(gemeenschappen) heen om expertise en middelen te verenigen en te delen. Op die manier kan een gedragen aanpak uitgewerkt worden voor uitdagingen op het lokale grondgebied. Het integraal **samenwerken** van de **onderwijs- en welzijnswereld** is hiervoor een noodzakelijke randvoorwaarde. Bv. inzetten van brugfiguren³², lokale intervisie van zorgleerkrachten om kennis en ervaring te delen met elkaar, aanpak voor spijbelen/schooluitval, vorming over armoede, vergroten van de kennis van het hulpverleningscircuit om gericht naar door te verwijzen, ...

3. Zorg voor een sterke link tussen buurt en school

Voldoende en kwaliteitsvolle multifunctionele scholen en campussen moeten ook buiten de lesuren kunnen gebruikt worden voor gemeenschapsvorming zowel in het kader van levens-breed leren, als in de buitenschoolse kinderopvang, sport en vrije tijd. Zet als lokaal bestuur in op lokale weefsels waar ouders en scholen ondersteund worden bij de brede ontwikkelingskansen voor hun kinderen. Dit kan door het coördineren van het samenwerkingsverband dat nodig is om een **brede school** vorm te geven: tussen de buurtbewoners, de scholen, de lokale verenigingen, de handelszaken, de ouders, de lokale aanbieders van vrije tijdsactiviteiten, de gemeentelijke academies, ...

4. Zorg voor hefboomen voor kwalitatief onderwijs op uw grondgebied

Lokale besturen zorgen ervoor dat er in de eigen gemeente voldoende hefboomen zijn om kwalitatief onderwijs uit te bouwen met specifieke aandacht voor kwetsbare kinderen. Dit kan door i.s.m. het Lokale Overleg Platform een gedragen visie op huiswerk te ontwikkelen in de gemeente, het organiseren van intervisie/vorming over kansarmoede op school, het aanmoedigen van transparantie over de kosten van scholen op het grondgebied, het beschikbaar stellen van een maatschappelijk assistent voor scholen, het centraliseren (bv. via de LOP's) van een verbeterproces op vlak van communicatie naar ouders door scholen: duidelijke, verstaanbare, niet belerende en klare taal, ...

5. Voorzie specifieke begeleiding voor toeleiding naar het volwassenenonderwijs

Lokale besturen kunnen kwetsbare mensen gemakkelijker op weg helpen naar een opleiding door te voorzien in individuele begeleiding. Dit kan door iemand met kennis van het aanbod inzake volwassenenonderwijs op de dienst educatie of onderwijs. Door mensen individueel te begeleiden in een traject creëert men meer kans op activering en toeleiding naar de arbeidsmarkt op lange termijn. Het concept van de **lokale leerwinkel** is hiervoor uitermate geschikt: hier geeft men informatie en begeleiding aan volwassenen met vragen rond opleiding, diploma behalen, school afmaken, ...

³² Een brugfiguur is een neutrale vertrouwenspersoon die de ouder(s), het schoolteam en diensten in de wijk dichterbij elkaar brengt, in functie van het welzijn van het kind. Zie ook www.expoo.be

IEDEREEN HEEFT RECHT OP SPORT, CULTUUR & VRIJE TIJD

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Deelnemen aan cultuur, jeugdwerk en sportactiviteiten is een recht voor iedereen. Dat zegt zelfs de grondwet! Het is dus de plicht van de overheid om hier garant voor te staan. Iedereen moet de kans krijgen om zich vrij op het culturele en sportieve veld te bewegen. Het zou een keuze moeten zijn, maar over deze vrijheid beschikken mensen in armoede niet. Een aantal **drempels** die onmiddellijk bovendien zijn, zijn het beperkte budget, geen zicht op het aanbod, ... Daarnaast zijn er de minder zichtbare belemmeringen. Deze zijn veel complexer omdat het gaat over diepgewortelde gevoelens van zich minder voelen dan anderen, een beperkt sociaal netwerk hebben, niet weten wat de informele gedragscodes zijn, ...

Zich ontplooiën in de vrije tijd kan een echte verrijking zijn voor mensen in armoede en hun het gevoel geven ergens bij te horen. Naast andere aspecten zoals de gezins- en werksituatie, het inkomen en de gezondheid, hangt sociale en culturele participatie immers nauw samen met het begrip 'levenskwaliteit'. Deelname aan cultuur kan impact hebben op de **persoonlijke ontwikkeling** zoals creativiteit, vertrouwen en sociale vaardigheden ontwikkelen, sociale netwerken opbouwen en de levenskwaliteit verbeteren.

"Enkel dankzij de steun van de SOMA en de korting via de Uitpas zijn de culturele activiteiten hier in de gemeente betaalbaar, anders konden wij nergens aan mee doen. De laatste bus vertrekt wel al om iets na 22u. Dit betekent dat als je geluk hebt, je voorstelling dan misschien gedaan is, maar als je nog graag een beetje wil napraten, dit onmogelijk is. Hierdoor hebben we minder kans om een beetje na te praten, sociale contacten te leggen, erbij te horen. Dat is toch een belangrijk deel van waarom je graag naar een voorstelling gaat kijken?"

- Getuigenis bezoeker SOMA, Maasmechelen -

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Elk lokaal bestuur werkt drempelverlagende initiatieven uit, zodat vrijetijdsparticipatie voor kansengroepen mogelijk wordt. Schakel hierbij de ervaringsdeskundigheid in van mensen in armoede om alle drempels in kaart te brengen en hier constructief mee over na te denken.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Aantrekkelijk aanbod

Zorg voor een aantrekkelijk aanbod met **voldoende keuzemogelijkheden**. Sluit hierbij samenwerking met vrijetijdspartners uit andere gemeenten niet uit.

Aan de lokale besturen van kleinere en landelijke gemeenten vragen we om een intergemeentelijke of regionale samenwerking te realiseren. Hierdoor kunnen kansengroepen in een gemeente met een klein vrijetijdsaanbod toch genieten van het aanbod in een naburige gemeente. Binnen dergelijke samenwerkingen kan men de financiering van deze deelnames samen dragen.

2. Drempelverlagende initiatieven

2.1 Screen op toegankelijkheid

Het wegwerken van drempels vraagt een brede focus. Neem het huidige vrijetijdsaanbod van de gemeente en van andere vrijetijdsaanbieders onder de loep. Breng, waar mogelijk, aanpassingen aan en zet eveneens in op een kwaliteitsvol aanbod dat aansluit op de behoeften van kansengroepen. Schakel hierbij als lokaal bestuur **expertise** in om de toegankelijkheid van het aanbod voor kansengroepen te vergroten. Dit kan vb. met een **aandachts-ambtenaar** of op basis van de **ervaringsdeskundigheid** van armoedeverenigingen.

2.2 Richt een lokaal netwerk vrije tijd op

Breng de vrijetijds- en welzijnsactoren samen in een lokaal netwerk vrije tijd om drempels in kaart te brengen en te bespreken. Ontwikkel samen initiatieven die de drempels naar het vrijetijdsaanbod verlagen. De **Uitpas** is een goed voorbeeld van een spaar- en voordelenkaart voor iedereen maar waarbij mensen in armoede genieten van een reductietarief dat automatisch toegekend wordt. Door deze niet-stigmatiserende manier van werken, participeren kansengroepen meer en anders aan het vrijetijdsaanbod.

De focus moet breder zijn dan louter het wegwerken van de financiële drempel. Bovendien mag het wegwerken van de andere drempels niet alleen de verantwoordelijkheid zijn van de lokale organisaties. Zorg ervoor dat er personeelstijd binnen de gemeente wordt vrijmaakt om samen met de lokale organisaties kansengroepen actief op te sporen en toe te leiden.

2.3 Ondersteun verenigingen

Ondersteun verenigingen die willen inzetten op het bereiken van maatschappelijk kwetsbare groepen door bijvoorbeeld een vorming aan te bieden over de leefwereld van mensen in armoede.

RECHT OP EEN LEEFBARE WOONOMGEVING

WAAR MAKEN WE ONS ZORGEN OVER?

Een aandachtsgebied is een **buurt** waar mensen met een laag inkomen of zelfs zonder inkomen hun toevlucht moeten zoeken. Vooral in aandachtsgebieden staat het recht op een leefbare woonomgeving ernstig onder druk: bewoners gaan er niet alleen gebukt onder de gevolgen van een persoonlijk leven in armoede, ook het onderlinge samenleven in de buurt, de fysieke woonomgeving, het voorzieningenaanbod in de buurt, ... zijn structurele uitdagingen in de omgeving. De vaak negatieve berichtgeving over deze buurten werkt de **stigmatiserende beeldvorming** nog in de hand. Lokale besturen hebben verschillende hefboomen ter beschikking om tegemoet te komen aan de noden van deze buurten en haar bewoners. Het is hiervoor noodzakelijk dat het lokaal beleid gelooft in haar eigen kracht om een belangrijk en noodzakelijk verschil te kunnen maken om deze buurten te opwaarderen.

"Je vraagt me naar het belang van ontmoetingsmomenten. Eigenlijk zijn we daar constant mee bezig. Daarvoor zijn er twee manieren. De eerste is die van samenkomsten rond een acuut probleem. Daar komen de mensen massaal op af, ongeacht hun afkomst. Iedereen is present. Een tweede manier is het organiseren van ontspannende activiteiten, waar we contact hebben met elkaar. Elkaar ontmoeten bevordert het sociaal weefsel."

- getuigenis bewoner Winterslag -

ONZE OPLOSSING IN EEN NOTENDOP

Lokale besturen verzorgen een goede monitoring van de kwetsbare buurten en spelen hierop in met wijkplannen, die soelaas bieden op het vlak van de sociale en fysieke leefbaarheid. Inzetten op de aanwezige troeven en de wijkidentiteit versterkt het imago van achtergestelde buurten.

We streven naar maximale toegang tot sociale grondrechten in de buurt voor iedereen met een toegankelijk, kwalitatief en toereikend aanbod. Dit kan door de inzet van multifunctionele gebouwen en samenwerkingsverbanden die idealiter evolueren tot een geïntegreerde basisvoorziening.

CONCRETE AANBEVELINGEN

1. Analyse en visie als basis voor een gedragen wijkplan

Op basis van een **objectieve buurtanalyse** in combinatie met het belevingsperspectief van de **buurtbewoners** ontwikkelen lokale besturen een visie op de wijk. Die buurtanalyse gebeurt in samenspraak met alle **lokale stakeholders**: welzijnswerkers, gemeentelijke diensten, wijkagenten, wijkverenigingen, scholen, busmaatschappij de Lijn, handelaars, ... Op basis van de resultaten van de analyse ontwikkelen lokale besturen op een participatieve manier een visie op de wijk. Deze visie op lange termijn zorgt voor een structurele aanpak van lokale armoedebestrijding.

Bovendien resulteert dit in wijkplannen die oog hebben voor voldoende ontmoetingskansen voor buurtbewoners en die actief inspelen op ieders noden en verzuchtingen aangaande het gebruik van de openbare ruimte (bv. hangplekken voor jong en oud). Het gaat om nabijheid en **betrokkenheid** creëren op de buurt zodat mensen zich niet alleen goed voelen in hun woonomgeving, maar er ook onderlinge binding en solidariteit ontstaat.

Aan deze lokale visie kunnen ad hoc opportuniteiten afgetoetst worden om deze mee te realiseren. Toets eveneens structurele wijzigingen zoals ruimtelijke uitvoeringsplannen, stadsvernieuwingsplannen en ingrijpende infrastructuurwerken aan de wijkplannen, eventueel met bewoners. Belangrijk hierbij is om zoveel mogelijk in te zetten op de aanwezige troeven in de wijk en vorm te geven aan een door de bewoners gedragen wijkidentiteit.

2. Toegang tot grondrechten in de buurt

Elk lokaal bestuur is verantwoordelijk voor de toegang tot de sociale grondrechten en dit op haar hele grondgebied. Zorg daarom als lokaal bestuur voor een toegankelijk, kwalitatief en toereikend aanbod in en rond de buurt voor onder meer degelijke huisvesting, hulp- en dienstverlening, gezondheidszorg, arbeidsplaatsen, onderwijskansen en culturele ontplooiingskansen.

De bereikbaarheid van dit aanbod kan verzekerd worden door afgestemd **openbaar vervoer** of **beschikbaarheid** van het aanbod **in de buurt zelf** door antennewerkingen, zitdagen, permanenties, mobiele teams, buurtgerichte zorg als organisatiemodel, ... De toegang tot het bestaande aanbod kan ook verbeterd worden door **flankerende initiatieven** op te zetten, bv. het organiseren van een praatgroep Nederlands als opstap naar het reguliere NT2 aanbod.

3. Multifunctionele gebouwen en samenwerkingsverbanden evolueren tot geïntegreerde basisvoorziening

In bijna elke wijk zijn er gebouwen aanwezig die breder ingezet kunnen worden voor een buurtgericht aanbod van diensten, activiteiten, ontmoeting, ... Het lokaal bestuur levert zelf een actieve bijdrage hieraan maar zet ook diensten en organisaties aan om deze gebouwen multifunctioneel te gebruiken. Initiatieven van de bewoners moeten hierin eveneens een plaats krijgen.

De regierol van het lokaal bestuur betekent in dit kader het opnemen van de coördinatierol om het buurtgericht aanbod van verschillende aanbieders inhoudelijk op elkaar af te stemmen. De **samenwerkingsverbanden** stimuleren en ondersteunen maakt hier onlosmakelijk deel van uit. De maximale **participatie** van alle bewoners uit de buurt staat centraal, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen.

Deze samenwerkingsverbanden groeien idealiter uit tot een **geïntegreerde basisvoorziening**. Dit bestaat uit een samenhangend geheel van laagdrempelige lokale initiatieven. Diverse maatschappelijk kwetsbare groepen worden er aangesproken en kunnen er op informele wijze samenkomen in een ondersteunende omgeving. De basiswerking speelt in op de directe noden en behoeften van deze doelgroepen. De doelgroepen kunnen er terecht bij een hulpverlener, maken kennis met het bestaande dienstverleningsaanbod en komen samen op voor hun rechten.

